

*Lekker aan de slag
met het vak Nederlands*

57

TAAIBIJTERS

COLOFON

Eindredactie, ontwerp en opmaak: Daniëlle Friedeman

Uitgever: Donald Suidman, Pienter Publishers

ISBN: 9789493171718

www.pienterpublishers.nl

© Cécile van de Pol / Pienter Publishers, 2025

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Echt niet.

INHOUD

Inleiding

Even vooraf.....	8
Wegwijs in dit boekje	12

Taalverrijking

Zet je beste beentje voor	15
spreekwoorden en gezegden	
Mijn échte naam luidt... ..	17
pseudoniem en anagram	
Doe jij even boodschappen?	19
historie van het Nederlands	
De taalwetenschapper	21
over dialect, sociolect en vakttaal	
Goed poetsen!	23
doelgroepgericht schrijven	
Je kon de stilte horen	25
paradox	
Loesje	27
spelen met taal	
Gebruik je oren	29
onomatopee	
Snel sprintend naar de supermarkt	31
alliteratie	
Klinkende klinkers	33
assonantie	
Zien via taal?!	35
beeldspraak	
PR voor een schoolvak	37
slogans	
Heen en weer	39
samenstellingen	

Ja, je kent deze persoon 41 omschrijven	41
Dobbelen maar 43 woorden bedenken	43

Lezen

De vergelijking 45 verschillen in leesniveaus	45
Alles op een rijtje 47 argumentatieschema maken	47
Voorspellende vragen? 49 andersom redeneren	49
Jij als examenmaker?! 51 examenvragen bedenken	51
Leesgeschiedenis 53 historie van lezen	53
6W1H 55 topische vragen	55
?!;/0 “” 57 leestekens	57
Meten is weten?! 59 metrieke stelsel en oude maten	59
Spiegelen 61 jezelf vergelijken met een ander	61
De start 63 het intro	63
De finish 65 samenvatting of conclusie	65

Schrijven

Glazen bol 67 brief aan je toekomstige zelf	67
De uitdaging 69 dictee opstellen	69

<i>De advertorial</i>	71
nepnieuwsbericht	
<i>Sorry!</i>	73
excuusmail	
<i>De centrale verwarming?</i>	75
cv opstellen	
<i>Een nieuw werkwoord</i>	77
niet bestaand werkwoord vervoege	
<i>Even voorstellen</i>	79
brief aan verre nicht/neef	
<i>Een bijzondere naam</i>	81
namenonderzoek	
<i>Wilhelmus van Nassouwe ben ik...</i>	83
herkomst van ons volkslied	
<i>Even appen</i>	85
appgesprek in een andere tijd	
<i>De 17de-eeuwse brief</i>	87
de brief van Vermeer	

Spreken

<i>Vragen staat vrij!</i>	89
vraaggesprek voeren	
<i>Ik wil zo graag...</i>	91
argumentatie	
<i>En daar gaat de bal en...!</i>	93
commentaar geven	
<i>Ik leg het wel even uit!</i>	95
uitleggen	
<i>De speech</i>	97
toespraak schrijven	
<i>Een bijzondere dialoog</i>	99
dialoog schrijven	
<i>Eens of oneens?</i>	101
debatteren	

Het interview	103
vraaggesprek analyseren	
Het bijbaantje	105
sollicitatiegesprek	
Hooggeëerd publiek!	107
presenteren	

Literatuur

Literatuur is toch al kunst?	109
inspiratie door kunst	
Aangenaam kennis te maken	111
een biografie maken	
Verbeelding	113
teksten die tot de verbeelding spreken	
Er was eens... ..	115
sprookjes	
De doe-het-zelver	117
gereedschap bij het lezen	
Schrijver onder de loep	119
vind de maker in zijn of haar werk	
Sprekend een sprookje	121
parallellen romans en sprookjes	
Blik op de middeleeuwen	123
middeleeuwse literatuur als kennisbron	
Pittige poëzie?!	125
parallellen romans en poëzie	
Mythische muziek?!	127
parallellen romans en muziek	

Alleen voor docenten!

<i>Bij opdracht 2</i>	<i>128</i>
<i>Bij opdracht 3</i>	<i>128</i>
<i>Bij opdracht 8</i>	<i>130</i>
<i>Bij opdracht 11</i>	<i>130</i>
<i>Bij opdracht 14</i>	<i>131</i>
<i>Bij opdracht 15</i>	<i>132</i>
<i>Bij opdracht 17</i>	<i>132</i>
<i>Bij opdracht 20</i>	<i>132</i>
<i>Bij opdracht 21</i>	<i>132</i>
<i>Bij opdracht 22</i>	<i>133</i>
<i>Bij opdracht 23</i>	<i>133</i>
<i>Bij opdracht 35</i>	<i>134</i>
<i>Bij opdracht 39</i>	<i>135</i>
<i>Bij opdracht 44</i>	<i>136</i>
<i>Bij opdracht 45</i>	<i>136</i>
<i>Bij opdracht 56</i>	<i>136</i>

Index, thematisch en op alfabet

<i>.....</i>	<i>137</i>
--------------	------------

Even vooraf...

Beste collega,

'Gaan we vandaag iets leuks doen?', vroegen mijn leerlingen vaak bij binnenkomst in de les. Als beginnende docent miste ik al snel de 'sprankeling' voor het Nederlands bij mijn leerlingen. Met de gebruikelijke lesmethoden - hoe degelijk doordacht en verantwoord ook - kreeg ik het vonkje voor de taal niet overgebracht.

Op een dag, bij aanvang van het achtste uur, stelde een van mijn havoleerlingen weer deze vraag. Op dat moment ging bij mij een knop om. Als leerlingen vragen om iets leuks te gaan doen, dan hebben ze eigenlijk zin in je les, zelfs het achtste uur! Eigenlijk heb ik ook vaak zin om 'iets leuks' te doen, dus waarom niet? **Leuk en leerzaam, dat gaat heel goed samen.**

In de loop van de jaren ben ik dingen gaan bedenken die ik 'taalbijters' noem. **Leuke, speelse opdrachten om energie op te wekken bij de leerlingen.** Ik zet ze in als de klas futloos binnenkomt, of juist als beloning om de les mee te eindigen als er goed is gewerkt. Soms gebruik ik ze ook om een nieuw thema aan te snijden. Natuurlijk wel altijd met een link naar het vak Nederlands.

Inmiddels probeer ik elke les een verrassende, andere of leuke opdracht in te zetten. Dat kan door iets met de actualiteit te doen, een maf dicteetje of een gesprek over een kwestie die op school speelt. Dit doe ik in al mijn lesgroepen. **In de bovenbouw van havo en vwo gebruik ik vaak een van de 'taalbijters' uit dit boekje.**

Soms kies ik een 'taalbijter' die echt aansluit bij waaraan we deze lesperiode werken. Een andere keer kies ik juist voor even iets heel anders. **Afwisseling doet wonderen.** De leerlingen zelf een keuze laten maken, werkt ook heel goed.

Leerlingen wisselen hun producten uit, of maken een opdracht lekker voor zichzelf. Ik geef geen cijfers, alleen feedback. En ik spreek mijn bewondering uit. **Het doel blijft: plezier in de Nederlandse taal vinden.**

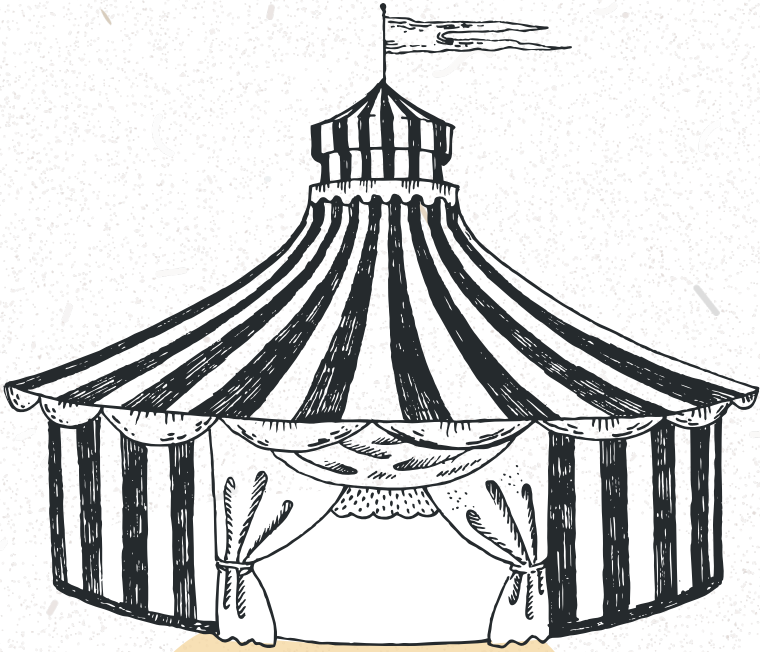
En het resultaat? Leerlingen zijn enthousiast bezig, komen in aanraking met verschillende facetten van het Nederlands en kunnen zo **spelenderwijs de 'magie' van taal ontdekken.** De opdrachten zijn gesorteerd op vaardigheden (zodat je gericht kunt zoeken): Taalverrijking, Lezen, Schrijven, Spreken, Literatuur. ➤

Ik hanteer een **gemiddelde werktijd van 10 tot 20 minuten**, hoewel je de opdrachten ook naar eigen inzicht kunt verbreden of verdiepen. **Grotere opdrachten hak ik meestal in delen die ik verspreid over meerdere lessen.**

De opdrachten gebruik ik **meestal aan het begin van de les** (nadat de klas eerst 10 minuten in het zelf meegebrachte boek heeft gelezen), maar als jij ze liever op een ander lesmoment **of als toetje** inzet, is dat natuurlijk ook prima. Sommige opdrachten lenen zich er ook voor om er je hele les aan te besteden of zelfs om er meerdere lessen aan te werken.

Ben jij ook op zoek naar die vonk, die je klas in beweging brengt en het nuttige met het aangename verenigt? Dan is dit boekje speciaal voor jou. Zie het als een cadeautje. **Want wanneer je ziet dat bij je leerling een 'sprankeling' ontstaat, weet je (weer) waarom je trots kunt zijn op je vak.** Of je nu een beginnende docent Nederlands bent (wát geweldig dapper) of juist een gelouterde (óók geweldig dapper).

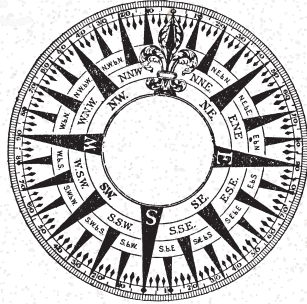

Veel lesplezier!

Cécile
van de Pol

Handig om even te lezen

Wegwijs in dit boekje

Vorbereiding

Voor de meeste opdrachten heb je niet veel voorbereidingstijd nodig. Het is voldoende als je de opdracht en eventueel de extra toelichting achterin een keer doorleest.

Benodigheden

Bij veel opdrachten is een laptop onmisbaar. Verder is het handig als de volgende materialen in je lokaal beschikbaar zijn:

- Voldoende schrijfmateriaal (papier en pennen)
- Woordenboeken
- Poëziebundels
- Een stapeltje kranten en tijdschriften
- Een selectie van complete examenteksten
- Enkele examenteksten zonder inleiding
- Enkele examenteksten zonder einde (slot)
- Pot 'letterdobbelstenen' uit oude spellen als Crossword of Script-o-gram (bijvoorbeeld van de kringloopwinkel). Of maak ze zelf, met dobbelstenen en etiketten.

Betekenis van de symbolen

Benodigdheden

Achtergrondinformatie voor de docent

Opdracht

Naar schatting minimaal benodigde tijd, maar je kunt de opdracht natuurlijk altijd in delen hakken

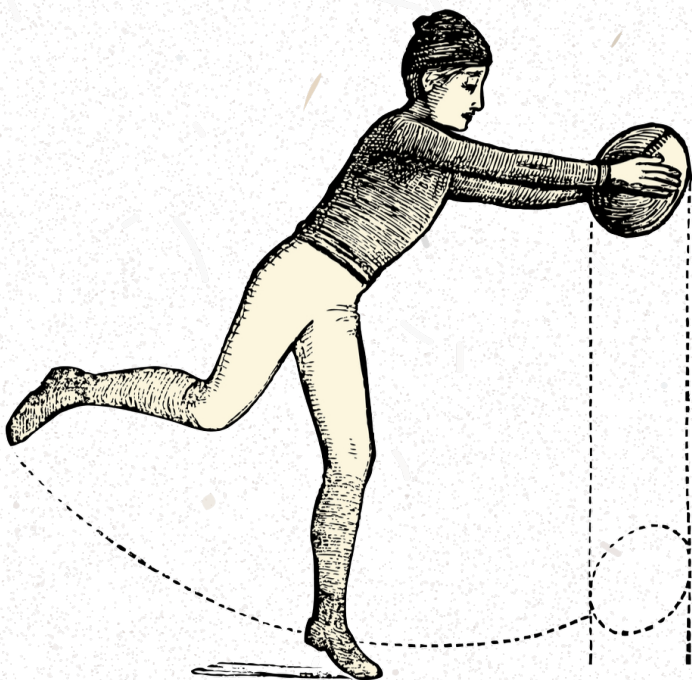
Informatie die je op het digibord kunt projecteren

Tip!

Presentatie op digibord

Bij enkele lessen vind je informatie die je op het digibord kunt projecteren. Ga hiervoor naar taalbijters.nl. Of gebruik de QR-code hieronder:

Ik var, jij vart, wij varren?

Hier volgt een voorbeeld. De VAR of video assistant referee is inmiddels een bekend fenomeen in het voetbal. Deze videoscheidsrechter ondersteunt de arbitrage op het veld bij het nemen van beslissingen door de videobeelden van een gebeurtenis in de wedstrijd terug te kijken, op eigen initiatief of op verzoek van de scheidsrechter. Je hoort dan ook steeds vaker het werkwoord 'varren'.

Je zou het werkwoord 'varren' bijvoorbeeld zo in een zin kunnen gebruiken:

De scheidsrechter heeft tijdens de UEFA-cupfinale zeven keer gevard.

OPDRACHT 32

15 min

Een nieuw werkwoord

*De oudste werkwoorden in het Nederlands zijn de sterke werkwoorden, die in de verleden tijd een klinkerverandering kennen. Moderne Nederlandse werkwoorden zijn altijd zwak. Dat betekent dat je zelfs bij het **vervoegen van een onbekend en nieuw werkwoord** de spelling kunt vaststellen. Volg gewoon de spellingsregels van de werkwoordspelling!*

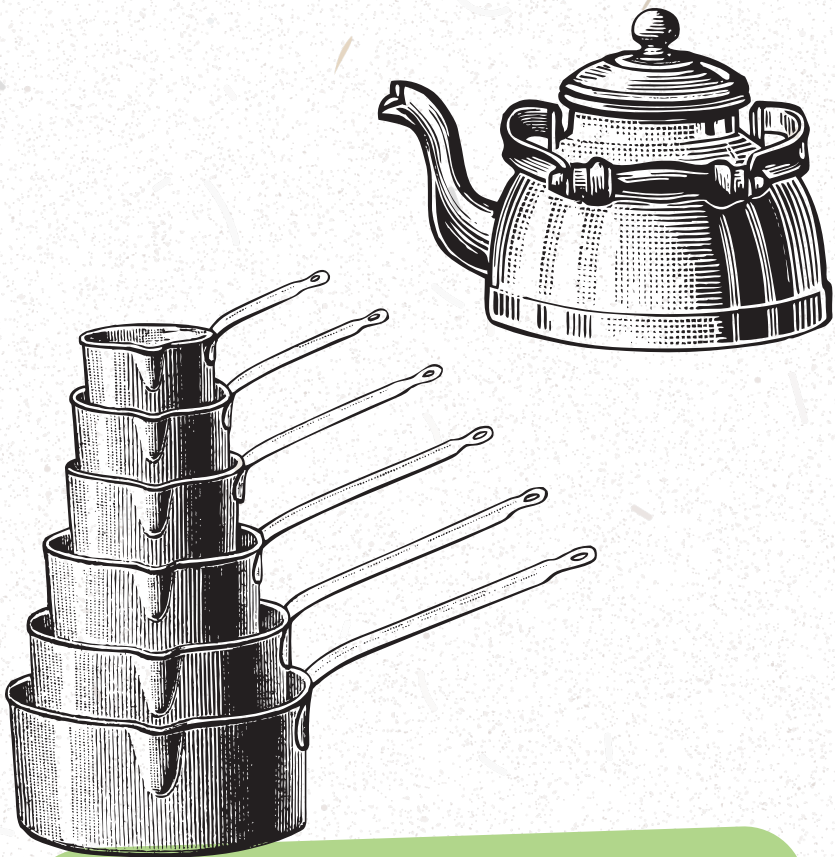

Pen en papier

Bedenk zelf een nieuw werkwoord en maak de vervoeging.

- Geef in woordenboekstijl de betekenis van dit werkwoord en laat zien hoe het vervoegd moet worden.
- Geef drie voorbeeldzinnen met het nieuwe werkwoord zodat duidelijk wordt hoe en wanneer taalgebruikers dit werkwoord gebruiken. Let daarbij goed op de spelling!

De pot verwijft de ketel...

Kies één van onderstaande onderwerpen voor je dialoog:

- Een liefdesverklaring
- Het verbreken van de relatie
- Een advies of wijze les
- Een ruzie
- Een emotionele discussie

OPDRACHT 43

Een bijzondere dialoog

Wat maakt dat een film of toneelstuk geloofwaardig overkomt? Een van de belangrijke aspecten is de dialoog tussen de personages. Hoe realistischer het gesprek verloopt, des te gemakkelijker kun je je in de situatie inleven. Maar een goede dialoog schrijven is nog niet zo eenvoudig, want in het echte leven verlopen gesprekken ook niet altijd zoals je zou verwachten. **Schuilt in jou een dialoogschrijver?**

Laptop

Schrijf een dialoog tussen twee voorwerpen die je vindt in de keuken.

- Je kiest zelf op welke toon er gesproken wordt. Is het een vriendelijk gesprek, een discussie of wordt er misschien zelfs ruzie gemaakt? Kijk hiernaast voor inspiratie.
- Schrijf je dialoog zo dat deze geloofwaardig is: als ze konden spreken, zouden de voorwerpen 'écht' zo met elkaar praten.
- Wanneer je de dialoog hebt uitgeschreven, vraag je een klasgenoot om samen de dialoog aan de klas te laten horen.